

Y mamolyn sy'n prin hau gyflymar ym Mhrydain

Y Llygoden Ddŵr

Cwestiynau a Ofynnir yn Aml

Os byddaf yn ffensio'r glannau, a fyddaf yn colli arian drwy'r Taliad Sengl?

Yn ddelfrydol dylai hyd at 3 metr o ochr y lan gael ei ffensio. Trwy osod giât, gall da byw fynd at y tir yn y gaeaf, gan olygu ei fod dal o fewn cyfundrefn bori.

Oni fydd y darn sydd wedi'i ffensio yn tyfu'n brysgrwydd?

Drwy annog pori tymhorol, nid yn unig y bydd da byw yn elwa ar y llystyfiant irlas sydd ar gael iddynt yn y gaeaf, ond byddant hefyd yn ei gadw dan reolaeth, gan ddarparu cynefin addas ar gyfer y llygod dŵr. Byddai'r glustogfa 3 metr a argymhellir yn sicrhau diogelwch a lles y da byw ac yn caniatáu mynediad ar gyfer unrhyw waith cynnal a chadw ar y ffos yn y dyfodol.

Ai dim ond llygod mawr ydynt?

Nage, maent yn 2 rywogaeth wahanol. Mae gan llygod dŵr gynffonnau blewog a thrwyn smwt gyda chlustiau bach. Mewn cyferbyniad mae gan llygod mawr gynffonnau moel hir, trwyn main a chlustiau llawer mwy.

A oes unrhyw gyllid ar gael?

Mae cyllid ar gael weithiau drwy amrywiol gyrrff megis Asiantaeth yr Amgylchedd (AA), Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC), Cynlluniau Tir Gofal a thrwy Wasanaeth Cefn Gwlad y Cyngor Sir. Noddir y prosiect trwy Bartneriaeth Bioamrywiaeth Sir Ddinbych a Sir y Fflint gan gynnwys mudiadau ychwanegol megis Ardal Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd. I gael gwybod mwy, cysylltwch eich Swyddog Bioamrywiaeth lleol ar 01824 708234 (Sir Ddinbych) neu 01352 703263 (Sir y Fflint).

Sut fyddaf yn gwybod a oes llygod dŵr ar fy nhir?

Maent yn hoff o ardaloedd dyfrol araf eu rhediad megis ffosydd draenio ond maent yn anodd dod o hyd iddynt a'u gweld. Pan gânt eu dychryn maent yn dianc i mewn i'r d_r gan wneud s_n 'plopiant' nodweddiaid. Mae arwyddion sicr eriall yn cynnwys tyllau hirgrwn bychain yn y glannau. Os ydych yn amau y gallant fod yno, neu os hoffech fwy o wybodaeth o ran adnabod eu harwyddion, byddem yn fwy na bodlon helpu. Eto cysylltwch eich Swyddog Bioamrywiaeth.

Roedd y llygoden ddŵr yn olygfa gyffredin ar hyd dyfrffyrd ar draws y wlad ar un adeg. Yn affodus, mae'i niferoedd wedi lleihau'n arw bellach ac mae'n dal i brinhau ar gyflymder brawychus, gan roi iddi'r teitl annymunol o fod y mamolyn sy'n prinbau gyflymaf ym Mhrydain. Fel y cyfryw mae'n ymddangos yng Nghynllun Gweithredu Bioamrywiaeth y DU ac yng Nghynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol (LBAP) Sir Ddinbych a Sir Fflint gyda thargedau i'w diogelu hi, ynghyd â'i chynefin. Mae prosiectau i gyflawni hyn yn cael eu cefnogi drwy Bartneriaethau Bioamrywiaeth, sy'n cynnwys aelodau megis Asiantaeth yr Amgylchedd a'r Grŵp Cynghori ar Ffermio a Bywyd Gwyllt (FWAG).

Mae dyfodol llygod dŵr yn fwy ansicr oherwydd colli a chwalu eu mannau magu ac oherwydd lledaeniaid minc Americanaidd - sy'n lladd y llygod dŵr.

Y mamolyn sy'n prin hau gyflymar ym Mhrydain

Britain's fastest declining mammal

Trwy gamau cymharol syml, gall gwaith gael ei dargedu a all fod o fudd mawr i'r llygoden ddŵr ac i'r tirfeddiannwr fel ei gilydd. Mae'r daflen hon yn rhoi rhywfaint o gyfarwyddiadau sylfaenol i ffermwyr a thirfeddianwyr i helpu i wella eu tir ar gyfer llygod dŵr.

Through relatively simple measures, works can be targeted that can be of great benefit to both the water vole and landowner alike. This leaflet provides some basic guidance notes for farmers and landowners to help improve their land for water voles.

- Glan heb ei ffensio ar hyd nant fechan. Mae'r ddaear wedi'i phoni i'r bôn a'i sathru a'i photsian, gan ei gwneud yn agored iawn i erydiad - gan arwain yn y pen draw at golli fin. Nid yw llecynnau o'r fath o fawr ddim gwerth i lygod dŵr a phrin yw'r cynefin bwyoedd neu fagu ymaent yn ei gynnig.
- An unfenced bank along a small stream:
- The ground has been closely grazed and poached, making it highly susceptible to erosion - ultimately leading to loss of land. Such areas are of little value to water voles and provide limited feeding or breeding habitat.

- Trwy ffensio glannau, mae llystyfiant alddodol ac ymyl y dŵr yn dychwelyd yn rhwydd gan ddarparu lloches a bwyd i lygod dŵr. Mae'r dywarchen drwchus yn helpu i glymu'r glannau at ei gilydd hefyd, sy'n helpu i leihau'r gyfradd erydu.

- By fencing off banks, emergent and waters-edge vegetation readily returns providing both cover and food for water voles. The dense sward also helps bind together the banks, which helps to reduce the rate of erosion.

- Mae cynnwys giat yn y ffens yn caniatau pori tymhorol. Byddai pori'n well yn y gaeaf gan fod y llygod dŵr yn gorffwys yr adeg yma.
- Bydd yn atal y lan rhag mynd yn wylt ac yn darparu bwyd ychwanegol dros y Gaeaf.

- Incorporating a gate into the fence line allows seasonal grazing. Grazing is preferable during the winter as the water voles are inactive at this time. It will prevent the bank from scrubbing over whilst providing valuable extra winter fodder.

- O fewn chwe mis i'r ffos yma gael ei ffensio, mae tywarchen i'r lloches o llystyfiant cyfoethog ei hanirywiaeth yn ffynnu. Mae cynefinoedd o'r fath yn lloches i fywyd dŵr.

- Within six months of a ditch being fenced off, a lush sward of vegetation, rich in diversity flourishes. Such habitats are a haven for our aquatic life.

Ystadegau Bywyd Llygoden y Dŵr

Enw Lladin: *Arvicola terrestris*

Maint: Yn debyg i'r llygoden fawr frown, mae hyd y corff (yn cynnwys y gynffon) rhwng 18 a 34cm ar gyfartaledd ac yn pwys 70 - 350g.

Nodweddion amlwg: Corff byr, crwn, trwynbwyl a chlustiau byr crwn sydd wedi eu cuddio bron yn y ffwr, a chynffon fer flewog.

Cyfnod actif: Mis Mawrth i fis Tachwedd

Cynefin: Dŵr sy'n llifo'n araf neu'n llonydd gyda llystyfiant ir alddodol ar y glannau a glan addas i dyllu.

Hyd oes: Hyd at dair blynedd.

Bwyd: Llystyfiant dyfrol a glan y dŵr fel gweiriau, hesg a chyrs.

Amddiffyniad cyfreithiol: Wedi eu diogelu dan Adran 9 Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 (diwygiedig) sy'n ei gwneud yn anghyfreithlon i ladd, niweidio neu gymryd llygoden y dŵr yn fwriadol neu darfu?n ddi-hid arni neu i niweidio, dinistrio neu rwystro'r fwriadol fynediad i unrhyw strwythur neu le a ddefnyddir ar gyfer lloches neu amddiffyniad.

Arwyddion maes: Baw silindraidd, 8-12mm o hyd ac yn grwn ym mhob pen ac wedi eu crynhoi mewn safleoedd toiled disylw; pentyrâu o weddillion bwydo wedi eu torri?n ddarnau; tyliau tyrchu hirgrwn 5-9cm ar draws yn aml gyda lawntiau wedi eu pori; rhedfeydd sy'n cael llawer o ddefnydd o fewn 2m i ymyl y dŵr.

Water Vole Vital Statistics

Latin Name: *Arvicola terrestris*

Size: Similar to a brown rat, total body length (including tail) averages between 18 and 34cm with a weight of 70 – 350g.

Distinguishing features: Short, round body, blunt muzzle and short round ears almost hidden in its fur with a short, furry tail.

Active period: March to November.

Habitat: Slow-flowing or static water bodies with lush emergent and bank-side vegetation and a suitable bank for burrowing.

Lifespan: Up to three years.

Eats: Aquatic and water-side vegetation such as grasses, sedges and reeds.

Legal protection: Protected under section 9 of the Wildlife and Countryside Act 1981 (as amended) making it illegal to intentionally kill, injure or take a water vole, intentionally or recklessly disturb one or to intentionally or recklessly damage, destroy or obstruct access to any structure or place used for shelter or protection.

Field signs: Cylindrical droppings, 8-12mm long and rounded at both ends concentrated in discrete latrine sites; piles of feeding remains cut into sections; oval burrow holes 5-9cm wide often with grazed lawns; well used runways usually within 2m of the waters edge.

Britain's fastest declining mammal

The water vole

www.denbighshire.gov.uk

www.flintshire.gov.uk

Frequently Asked Questions

If I fence the banks out, will I lose money through Single Farm Payments?

Ideally up to 3 metres of bank-side should be fenced off. By installing a gate, livestock can access the land in winter, meaning that it is still within a grazing regime.

Will the fenced off area not just scrub up?

By encouraging seasonal grazing, not only will livestock benefit from the lush vegetation available to them in winter, they will also keep it under control, providing suitable habitat for the water voles. The recommended 3 metre buffer zone would ensure the safety and well being of the livestock and allow access for any future ditch maintenance.

Aren't they just rats?

No, they are 2 different species. Water voles have furry tails and a blunt nose with small ears. In contrast rats have long hairless tails, a pointed nose and much bigger ears.

Is there any funding available?

Funding is sometimes available through various organisations such as the Environment Agency (EA), Countryside Council for Wales (CCW), Tir Gofal Schemes and through the County Council's Countryside Services. Projects are supported through the Denbighshire and Flintshire Biodiversity Partnerships which include additional organisations such as the Clwydian Range AONB. To find out more, contact your local Biodiversity Officer on 01824 708234 (Denbighshire) or 01352 703263 (Flintshire).

How will I know if there are water voles present on my land?

They favour slow moving water bodies such as drainage ditches but are elusive and difficult to see. When startled they escape into the water making a characteristic 'plopping' sound. Other tell-tale signs include small oval burrows in the banks. If you suspect that they may be present, or you would like more information in recognising their signs, we would be more than happy to help. Again contact your local Biodiversity Officer (01824 708234 or 01352 703263).

The water vole was once a common sight along waterways across the country. Sadly, its numbers are now greatly reduced and continue to decline at an alarming rate, giving it the unenviable tag of Britain's fastest declining mammal. As such it features in both the UK Biodiversity Action Plan and Denbighshire and Flintshire's Local Biodiversity Action Plans (LBAPs) with targets to safeguard both it and its habitat. Projects to achieve this are supported through the Biodiversity Partnerships which include members such as the Environment Agency and FWAG.

The future of water vole populations are now increasingly uncertain due to loss and fragmentation of their habitat and the spread of American mink – an introduced predator that has had devastating effects on water vole numbers.

